

Yeni bir toplu konut yerleşmesinde “güvenlik duygusunun” değerlendirilmesi

Suat APAK*, Gökhan ÜLKEN, Alper ÜNLÜ

İTÜ Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, 80191, Taksim, İstanbul

Özet

Güvenlik duygusu sosyo-kültürel farklılıkların bulunduğu kentsel alanlarda suç korkusuyla ilişkili bir problem konusudur. Bu makalede planlama ve tasarım parametresi olarak güvenlik duygusu, İstanbul'un Asya yakasındaki Ataşehir adı verilen toplu konut alanında incelenmiştir. Bu makalenin amacı mahremiyet bölgeleri ve yerleşim konumlarına dayalı olarak kullanıcı duygularındaki değişimleri saptamaktır. Güvenlik duygusunun değerlendirilmesi konut bölgesindeki suç sıklığı, sirkülasyon alanlarının bütünleşme değeri ve kullanıcıların suça karşı tepkileri gibi belirleyicilere dayalıdır. Konut konumları ile güvenlik duygusu arasında geceye ve gündüze göre kuvvetli ilişkilerin olduğu saptanmıştır. Diğer bir bağıntıysa, güvenlik duygusuyla mekansal bütünleşme arasındadır. Güvenlik duygusu ayrı alanlarda yaşayan kullanıcılar için daha düşük olarak bulunmuştur. Diğer yandan bu araştırma bölgeler ve dolaşım alanlarının bütünleşme/derinlik değerleri arasında ilişkiler olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: Çevresel tasarım, güvenlik duygusu, mekan dizin analizi, suç önleme, toplu konut.

Analysis of “Security Feeling” in a new mass housing compound in Istanbul

Abstract

Perception of the security feeling is a problematic issue related with the fear of crime in urban areas, where the socio-cultural differences found in. In this paper as a parameter of the planning and design issues, the security feeling has been investigated in a mass-housing compound, 'Atasehir', in Asian part of Istanbul. The aim of this paper is to determine the changes in user feelings about the privacy zones in accordance with the location of the dwelling. Evaluation of the security feeling is based on the determinants like crime frequencies in the residential zone, integration values of circulation routes, and residents' responses about the crime. There is a high correlation between the residential location and the security feeling in accordance with the day and night. Also, there is a correlation between the spatial integration values and the security feeling. The analysis show that there is a high security feeling among the residents who lives in more integrated in terms of inner zones especially during the day and night. The feeling of security has been found lower among the residents who live in isolated areas. On the other hand this research supports that there is a significant relationship between the regions and the integration /depth values of circulation routes. Although, the crime frequency is low in inner zones and especially in densely populated public areas, the crime frequency is very high in outer zones or in more segregated routes.

Keywords: Crime prevention, environmental design, feeling of security, mass housing, space syntax.

---

*Yazışmaların yapılacağı yazar: Suat Apak. apaks@itu.edu.tr; Tel: (212) 293 13 00

Makale metni, 23.09.2002 tarihinde dergiye ulaşmış, 30.09.2002 tarihinde basım kararı alınmıştır. Makale ile ilgili tartışmalar 28.02.2003 tarihine kadar dergiye gönderilmelidir.

Suç ve suç korkusunun tanımı

Suçun tanımı bizi daima güvenlik duygusunu göz önüne almaya zorlar. Bu kavram yalnız suçun oluşumu ile ilgili değildir. Aynı zamanda suçun varlığıyla bağlantılı olan ‘endişe’ ile açıklanabilir. Bunun ötesinde suç korkusu ile tarif edilebilen endişe, suç olgusunun fiziksel ve psikolojik etkileri açısından önemli bir konudur. Suç korkusu 1970’lerin başlarında ayrı bir konu olarak incelenmiştir (Taylor, 1988). Bu duygusal çıktı, daima gerçek suçtan önce kişilerin tepkilerine bağlı olarak oluşur ve hatta toplumdaki toplumsal ilişkileri bozar; temel yaşam kalitelerini tümüyle yok eder. İngiliz suç araştırması anketi (British Crime Survey) 1996’da kişilerin suç korkusunun ölçülmesinde, halkın suç konusundaki kaygısının önemli bir gösterge olduğunu ortaya koymaktadır (Lawson ve Heaton, 1999).

Suç olgusu önemli bir toplumsal problemdir. Güvensizlik duygusunun sonucu olan suç korkusu kentsel alanlarda sıklıkla görülen bir konudur. Suç korkusu ile daha fazla suçtan etkilenebilir topluluklar olduğu gibi, geceleri dışarı çıkma, güvenli yerleri tercih etme, potansiyel suç alanlarından uzak durma gibi toplumsal iletişimi, toplumsal denetimi ve komşu ilişkilerini azaltan toplumsal davranış düşüncelerinin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Suç korkusu ile ilişkili birçok görüş vardır. Hunter toplumsal olarak örgütlenememenin suç korkusuna yol açacağını öne sürer ve toplumsal duyarlılığı azaltacağını ekler (Taylor, 1987). Wilson ve Kelling de aynı öngörüyle savunur, suç olgusu ve toplumda örgütlenememenin toplumsal kontrolü azalttığını bildirirler (Taylor, 1987). Bu iki görüş kavramsal farklılığa sahip olmalarına rağmen, suç korkusunun daha çok bir toplumsal davranış olayı olduğunu kabul eder. Hunter’ın suç olgusu için “suçun oluşmasından önce varolan birincil bir psikolojik kavramdır” görüşü temel fark olarak kabul edilebilir.

Konut çevrelerinde suçu azaltmak ve güvenlik duygusunu artırmak için birçok yöntem geliştirilmiştir. Bu yöntemler kişisel güvenliği yeniden sağlamayı hedeflerler. Güvenlik duygusunun yeniden sağlanması mekanik ekipmanlar yerleştirerek suçtan sakınma, fiziksel ve toplumsal

sistemlerin yeniden örgütlenmesi ve yönetsel düzenlemelerin gerçekleştirilmesi ile bağlantılıdır (Laymon, 1974; Marcus ve Sarkissian, 1986).

Son teknolojik gelişmelere göre suç önlemede önemli rol oynayan birçok ekipman vardır. Bu gelişmelerin paralelinde, kent ve mimari planlama gibi mekansal planlama stratejilerinin de önemleri büyüktür. Bu bağlamda suç korkusunun kamusal ve özel alanlar arasında var olmayan geçiş mekanları gibi mekansal düzenlemelerle ilişkili olduğu varsayılabilir. Diğer bir deyişle, geçiş alanları, özel alanlar ile kamusal alanlar arasındaki tampon bölgeler olarak tanımlanabilir. Bu tanımlamada suç kavramı mekansal koşullarla özellikle davranış kalıpları ve mekanların bir araya geliş düzeni ile ilgilidir.

Newman (1973) daima toplumsal çevre ve fiziksel nitelik arasında uyumlu model olan “savunabilir mekan” kavramını önermiştir. Bu model tasarımcıları konut gruplarını toplumsal ilişkilere dayalı olarak yaratmaya, yollar ve kamusal alanlar gibi fiziksel varlıkların tanımlarını yapmaya, kullanıcı grupları için eylem alanlarını saptamaya ve gözetim için olanakların sunulmasına zorlamayı amaçlar. Newman (1973) konut kullanıcılarının dağılımı, fiziksel çevrenin egemenlik alan kapasitesi, gözetim olanakları, çevredeki güvenlik potansiyeli ve imge gibi temel olarak savunabilir mekan kavramına katkıda bulunan beş tasarım mekanizmasını tanımlar.

Kentsel alanlarda suç

Kentsel alanlardaki suç önleme yöntemleri, düzenlerin kavramlarına uygun olarak analiz edilebilir. Zamansal, algısal, ideolojik ve ekonomik parametrelerse, kent yaşamını ve kalitelerini anlamada gözönüne alınan birincil düzenlerdir. Fiziksel çevrenin zamansal ve algısal kalitelerine ait bu düzenler güvenlik algılaması açısından da önemli konulardır. Bu sorunlar yapısal çevrenin geometrisi, yolların yapısı, nirengi noktalarının yerleri ve sınırlar gibi mekansal şekillenme ile bağlantılıdır. Bütün bu elemanlar algısal ve yapısal çevrenin anlamına katkıda bulunurlar (Ünlü ve Edgü, 2001). Fiziksel yapıdaki düzensizlik kavramı ve algıdaki uyumsuzluklar insanları yakın çevrelerine karşı daha

fazla güvensiz hale getirmektedir. Bu ortamlarda kişiler kendilerini suç riski altında hissederler ve her an umulmadık çevresel bir zarar gelmesini bekleyebilmektedirler (Apak, 1998). Sonuç olarak suç korkusu yalnız yaşamın niceliksel görünüşleriyle ilgili değil, çevrenin niteliksel görünüşleriyle de ilgilidir.

İstanbul'daki hızlı nüfus artışı yetersiz konut, altyapı ya da kentsel hizmetler ve kent örüntüsündeki fiziksel ve toplumsal yetersizlikler açısından çeşitli problemler yaratmıştır. Bununla birlikte, İstanbul'a yeni gelenler toplumsal iletişim ağı ile bütünleşememekte ve bu durum kent içinde toplumsal iletişim ağı ve konut çevrelerindeki azalan etkileşim ile toplumsal ikilik yaratmaktadır. Kentin eteklerinde plansız ve kurlsız yerleşmeler endüstri alanları çevresinde yer almıştır. Üretim tesisleri ve gecekondular birbirleriyle yan yanadır ve gecekondular endüstri yerleşimlerini izlemektedirler. Son yıllarda özgün gecekondular alanlarının ötesinde, metropolün eteklerinde yeni planlı konut yerleşimleri inşa edilmiştir (Erkut v. diğ., 2001; Centel, 2000).

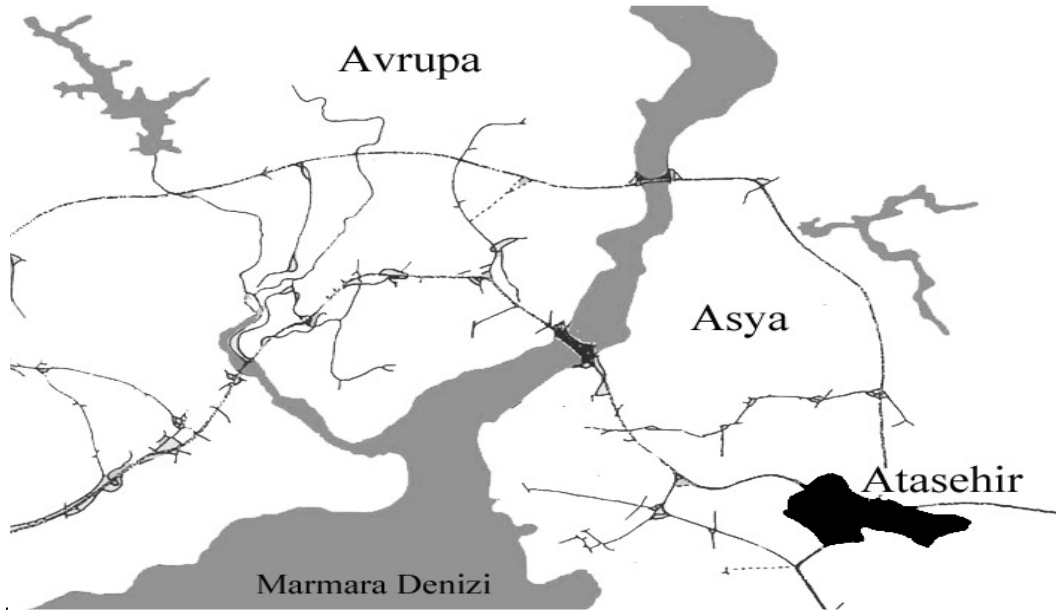
Bu tahmin edilemeyen devinimin bir sonucu olarak, kentsel bölgelerde kent strüktüründe düzensizlik ve toplumsal farklılıklar sıklıkla sezilmektedir. Toplumsal heterojenlik aynı zamanda kentin tarihi yerleşimlerinde de görülmektedir.

Bu yerleşimlerde azalan nüfus yoğunluğu ve buna karşıt olarak artan suç sıklığı ortaya çıkmaktadır. Nüfus artışı gibi demografik değişimler, kentin eteklerindeki bölgelerde de görülmektedir. Bununla birlikte son yıllarda özellikle kentin eteklerinde yer alan gecekondular alanlarında yüksek suç oranları bulunması da bir çelişki yaratmaktadır (Erkut v. diğ., 2001; Ünlü v. diğ., 2000).

Alan çalışması

Ataşehir olarak adlandırılan çalışma alanı İstanbul'un Asya yakasındaki yeni bir uydu kent yerleşimidir. Yerleşim 18.000 konut birimi ve 80.000 kişi için planlanmıştır. Yerleşimin Doğu bölümü yakın bir zamanda gerçekleştirilmiştir. Şu anda 8.596 daire inşa edilmiş ve bu dairelerde 35.000 kişi yaşamaktadır (Şekil 1).

Yerleşme genellikle orta-üst gelir grubu tarafından kullanılmaktadır. Yerleşme alanındaki tasarım kalitesi, bu gruptaki kullanıcı beklentileriyle uyumludur. Bu gerçeğe karşıt olarak yerleşmenin yaşam biçimi açısından çevredeki komşularına göre temel bir farklılığı, üstünlüğü vardır. Yerleşme bir bulvar olan ana aks üzerinde planlanmış konut alanları imgesi yaratırken, yakın çevresi plansız ve kurlsız konutlar, küçük üretim tesisleri, depolama alanları ve büro yapıları ile sarılmıştır. Bu yüzden yerleşmedeki yaşam biçimi çevredeki komşularıyla birçok karşıtlıklar

Şekil 1. Ataşehir'in konumu

gösterir. Yerleşme ve yakın çevresi arasındaki geçiş alanlarının yokluğu güvensizlik duygusuna neden olmaktadır. Tampon bölgelerdeki mahremiyet önlemlerinin yetersizliği ve bunun ötesinde geçiş alanlarının yokluğu, az kullanılan eylem alanları sonucunda apartman blokları arasındaki kamusal alanlar potansiyel suç alanları olarak algılanmakta ve değerlendirilmektedir. Ne yazık ki, bizim gözlemlerimiz yerleşme ve yakın çevre komşuları arasında uyumlu bir fiziksel ve toplumsal ilişkinin olmadığını göstermektedir ve bu problemin üstesinden gelebilecek bir tasarım stratejisi oluşturulması niyeti de yoktur. Planlama stratejilerinin yetersizliği iki farklı kentsel çevre arasında, özellikle yerleşmenin dış bölgelerinde kontrolsüz alanlar ve ortamlar yaratmıştır.

Yöntem

Çalışma alanı ile ilgili veriler üç adımda analiz edilmiştir. Bu adımlar suç sıklığına, mekansal dizin analizlerine ve kullanıcılarla görüşmelere dayanmaktadır. Birinci adımda veriler 2001 Mart ve 2002 Mart arasındaki rapor edilmiş suç sıklığına bağlı olarak yerel polis karakolundan toplanmıştır. Bu veriler suç sıklığı, evden hırsızlık, araba hırsızlığı, arabadan hırsızlık ve kapkaç olarak gruplanmıştır.

İkinci adımda analiz edilen değişkenler, yerleşmenin dolaşma güzergahları ve yerleşme bölgelerinin bütünleşme/derinlik değerleri gibi fiziksel parametreleri de kapsamıştır. Bölgelerin bütünleşmeleri mekan dizini yaklaşımı ile hesaplanmıştır.

Üçüncü adımda ise, kullanıcılarla görüşmeler yapılmış ve onların güvenlik duygusuna ait tutumları saptanmıştır. Tutumlar, temelde zamana bağlı olarak gündüz ve gece için araştırılmıştır. Bu araştırmanın sonuçları suç sıklığına bağlı olarak yerleşme bölgeleri, mekansal bütünleşme/derinlik değerlerine dayalı fiziksel çıktılar ve güvenlik duygusuna dayalı değerlendirmeler olarak üç bölümde toplanmıştır.

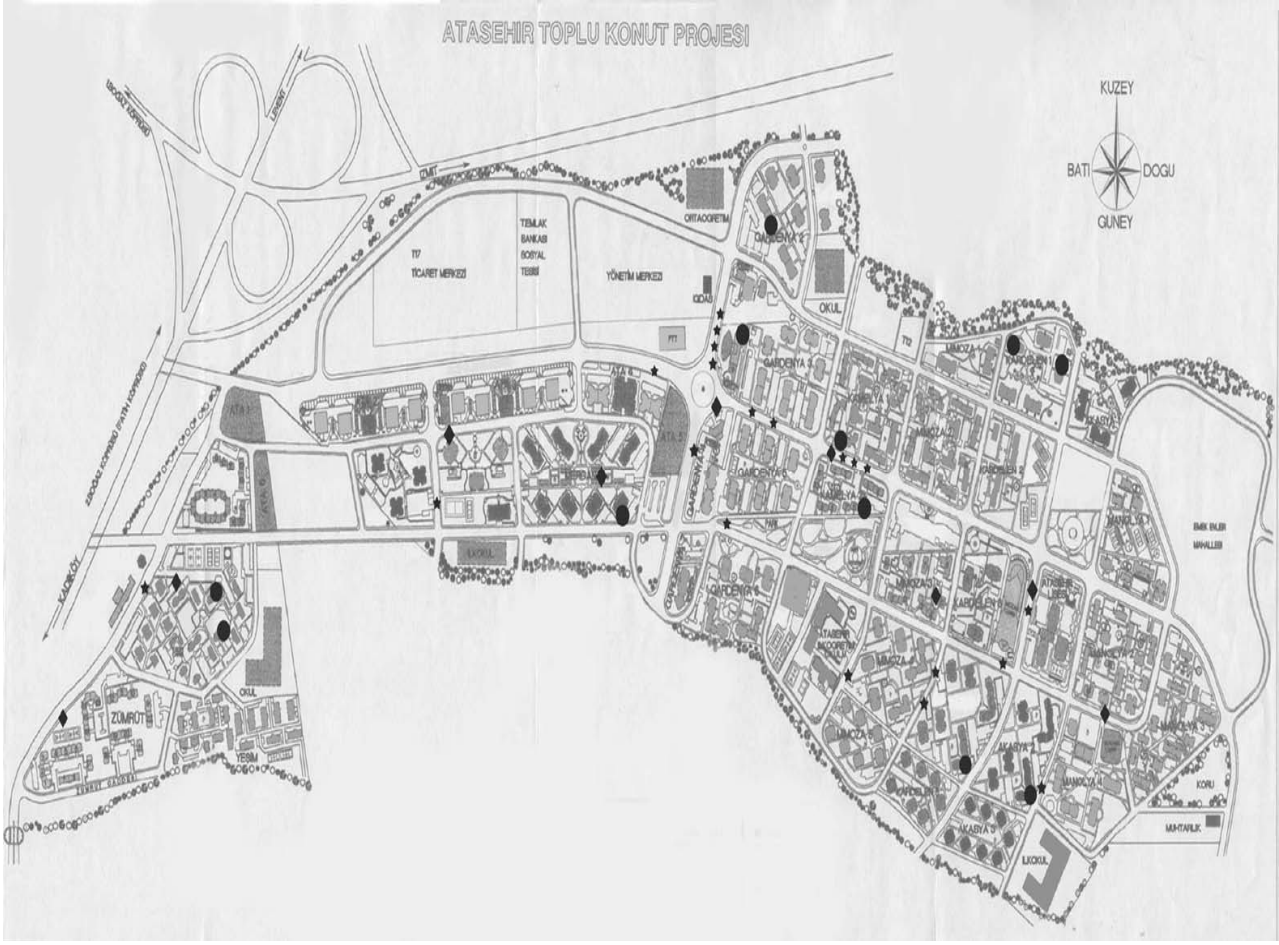
Belirleyicilerin analizi

Üç adımda toplanan veri güvenlik duygusu konusundaki bazı belirleyicilerle birlikte tartışıla-

bilir. Birinci olarak, suç oluşumu yerleşme bölgelerinde değişiklik gösterir. Ana suç tipleri evden hırsızlık, işyerinden hırsızlık, araba hırsızlığı ve kapkaç olarak sıralanabilir. Bu suç sınıflandırmaları konum, oluşum ve olay sonrası duruma göre farklı özellikler sergilemektedir. Bununla birlikte, bu araştırma bütün suç gruplarından farklı olarak, özel suç tiplerinde yoğunlaşmıştır. Örneğin, kapkaç daima daha kalabalık ve geçiş aksları üzerinde olmakta ve kapkaççı için kaçış güzergahları alışveriş merkezleri, bankalar çevresinde başlamakta ve ana aksın üzerinde devam etmektedir. Bu araştırma konut suç tipleri üzerine yoğunlaşmış, kapkaç ve işyeri hırsızlığı gibi bazı suç kategorileri kapsam dışı bırakılmıştır. Evden hırsızlık ve arabadan hırsızlık gibi diğer suç tipleri bu araştırma kapsamında "konut suç tipleri" olarak kabul edilmiştir. Polis karakollarından toplanan suç verileri temel olarak ayrı konut alanlarında oluşmuş konuta yönelik suçları ortaya koymaktadır (Şekil 2).

Bu araştırma Şekil 2'de görüldüğü gibi, suç sıklığını temel alan bir kullanıcı farklılığını ön plana çıkarmaktadır. Konut bölgelerinin dağılımına göre alan çalışması yerleşme, iç ve dış bölgeler olarak ayrılmıştır (Şekil 3). Ulaşılabilirliğin bir sonucu olarak, ticaret ve alışveriş eylemleri gibi suç çekici etkenler ve iç bölgelerdeki nüfus yoğunluğu, konuta yönelik düşük suç sıklığının yanı sıra yüksek kamusal suç sıklığına neden olabilmektedir. Diğer bir deyişle, iç bölgeler konuta yönelik suç sıklığında seyreklik sergilerken, kamu alanlarında yüksek suç oranları ortaya koymaktadır. Bu gerçek Şekil 3'te kabul edildiği haliyle dış bölgelerde konuta yönelik suçun yüksek olduğunu vurgulamaktadır.

Konut bölgelerindeki suç sıklığını analiz ettiğimiz zaman, dış ve iç konut bölgelerinin arasında bir farklılık bulunmaktadır. İç bölgelerdeki konuta yönelik suç sıklığı, toplam suç sıklığının % 40'ını oluşturmasına rağmen, bu oran dış bölgelerde %60'ına kadar çıkmaktadır. Suç tipleri konut bölgelerine bağlı olarak değişiklikler de göstermektedir. İç bölgelerde toplam suç sıklığının % 57'si araba hırsızlığı, % 25'i evden hırsızlık olmasına karşılık, bu oranlar dış bölgelerde araba hırsızlığında % 43'e inmekte ve evden

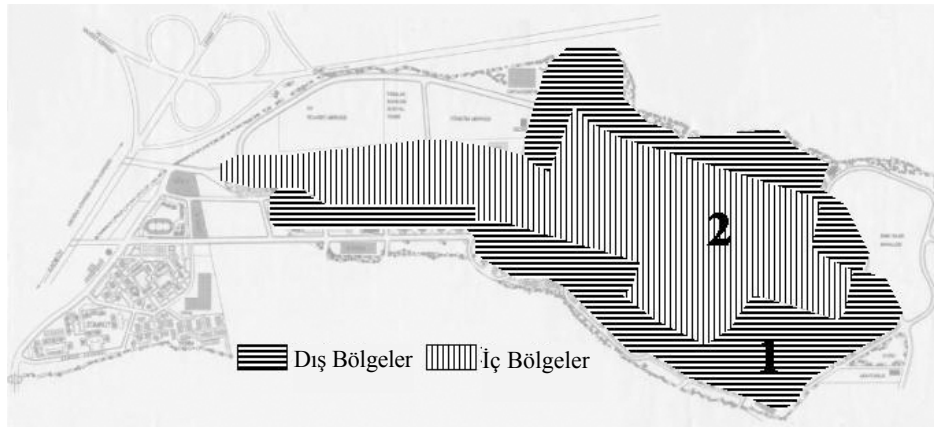

Şekil 2. Suç sıklığının dağılımı

hırsızlıkta %75'e çıkarak birbirleri ile ters bir durum sergilemektedir. Dış bölgelerdeki konuta ilişkin suç tipi, %75'lik oranla iç bölgelerdeki %25'lik orana göre bir hayli yüksektir; buna karşın, iç bölgelerde konuta ilişkin suç tipi %57'lik orana karşı %43' lük oranla araba hırsızlığının yüksek olduğu görülmektedir. Tüm bu

orsansal değerlerin yukarıda söz edilen kabulleri destekler nitelikte olduğu açıktır.

Alan çalışmasının ikinci veri toplama adımı, konut bölgelerinin bütünleşme ve derinlik değerleri bağlamında yerleşmenin fiziksel örüntüsünün sınanmasıdır. Dizinsel (syntactic) veriler

Şekil 3. Suç sıklığını temel alan konut bölgelerine ilişkin bir varsayım

Georgia Tech Üniversitesi'nin yazılımı olan "Spatialist" programından çıkarılmıştır. Yazılım bize yerleşmenin dolaşma akslarının bütünleşme ve derinlik değerlerini vermektedir (Şekil 4). Bu veriler ayrılmış konut bölgelerinin ya da daha aktif örüntülerin dizinsel değişkenlere bağlı olarak anlaşılmasında da oldukça belirleyicidir. Belirlenen bütünleşme/derinlik değerleri altı aralıkta gruplandırılabilir.

Bütünleşme değerleri, fiziksel olarak daha bütünleşik dolaşma güzergahlarını göstermektedir. Bütünleşik değerler ana akslarda yüksek sayıları, ayrı dolaşma yollarına doğru sıralı olarak daha düşük sayıları vermektedir. Bu kabul derinlik değerleri için de uygun görünmektedir. Daha düşük derinlik değerleri "belirgin" dolaşma yolları, daha aktif bölgeleri ve kesişen aksları göstermesiyle birlikte, daha yüksek derinlik değerleri ayrılmış bölge fikrini anımsatmaktadır. Dolaşma yolları ayrıca fiziksel örüntünün yapısını anlamamızda bir ipucudur. Bu değişken kamu ve konuta ilişkin suç oluşumları için fiziksel bir gösterge olarak da düşünülebilir. Mekan dizini analizi yüksek bütünleşme değerlerinin ana akslar üzerinde bulunduğunu vurgulamakta ve birinci kategoriye denk gelmektedir. Bu kategori daha bütünleşmiş konut bölgelerini de yansıtmaktadır. Buna karşın ikincil yolların bütünleşme değerleri, ana aksların kesişim noktaların-

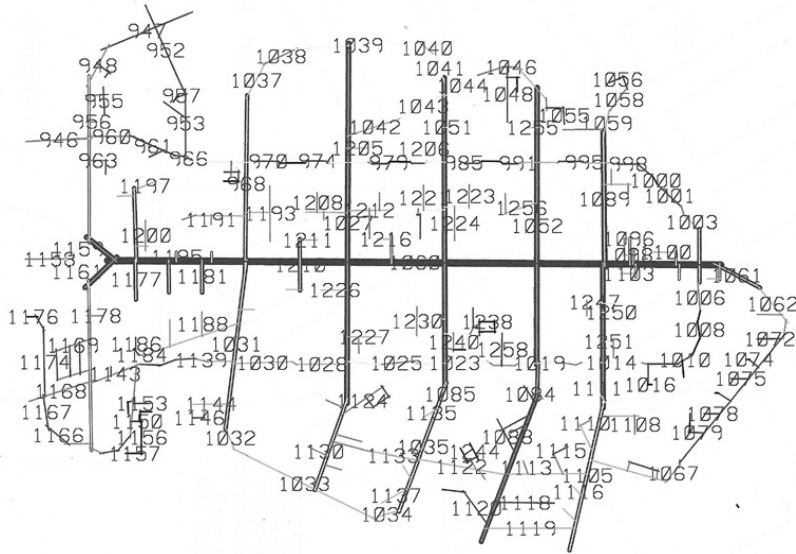
dan başlayarak ayrılmaktadır. 2. ve 3. kategoriler dallanmış yollar olarak tanımlanmakta ve yakın çevre uzantıları ile bağlantıları yüksek bütünleşme değerleri sergilememektedir. Kılcal uzantılar ise 4. ve 5. kategorilerin seviyeleri ile örtüşmektedir. En düşük bütünleşme değerleri gösteren kategoriler ağırlıklı olarak yerleşmenin sınırlarına yakın konumdadırlar. Düşük gözetim ve düşük yoğunluğun bir sonucu olarak, bütün bu konut bölgeleri ayrılmış konut alanları olarak tanımlanmaktadır (Şekil 4).

Üçüncü veri grubu kullanıcıların güvenlik duygusu konusundaki değerlendirmelerini ortaya koymaktadır. Bu veriler iç ve dış bölgelerden rasgele seçilmiş 80 kullanıcı arasında yapılan anketler aracılığıyla toplanmıştır. Anketlerde gündüze ve geceye ilişkin değerlendirmeler ayrı ayrı yer almış ve güvenlik duygusu semantik skalada beş düzeyle belirlenmiştir.

Sonuçlar

Veri analizinin ışığında, oturma alanlarındaki "güvenlik duygusu" aşağıda belirtilen üç belirleyicinin etkileşimleri çerçevesinde ele alınabilir:

- suçun gerçekleşme yerlerine bağlı olarak "konut bölgeleri",

Şekil 4. Yerleşmenin mekansal bütünleşme ve derinlik değerleri analizi

- konut bölgeleriyle bağlantılı olarak “aksların bütünleşme veya derinlik değerleri”,
- zamana (gece-gündüz) bağlı olarak “güvenlik duygusu”nun psikolojik ve sosyolojik değerlendirilmesi.

Bu kuramsal çerçevede, araştırma söz konusu belirleyiciler bağlamında anlamlı ki-kare (χ^2) bağıntıları göstermektedir. Gündüz ve gece tutumlarına göre, suç yerleri ve güvenlik duygusu arasında kuvvetli bir bağıntı bulunmaktadır. Örneğin, dış bölgelerde yaşayan kullanıcılar, gece süresince güvensizlik duygusunun oldukça yüksek olduğunu ve gece boyunca konut bölgeleri ve güvenlik arasındaki bağıntının istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ifade etmişlerdir ($\chi^2=15,362 > 11,070$, $df=5$, $p=0,009 < 0,01$). Bu hüküm gündüz süresi için de geçerlidir. İç bölgelerde yaşayan kullanıcıların %74’ü gündüz süresince güvenli bir atmosfer olduğunu açıklamakta, buna karşın bu oran dış bölgelerdeki gündüz güvenliği için %50’lere gerileyen bir eğilim göstermektedir. Bu değerler konut bölgesi farklılıkları ve gündüz süresinde suç yerleri arasındaki anlamlı ilişkileri de göstermektedir ($\chi^2=11,823 > 11,070$, $df=5$, $p=0,37 < 0,05$).

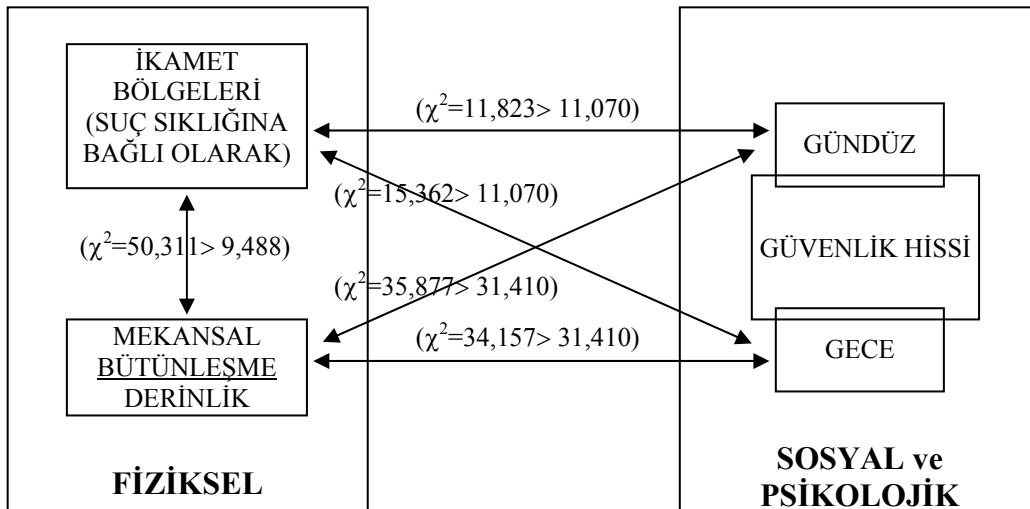
Diğer bir χ^2 bağıntısı ise mekansal bütünleşme değerleri ve güvenlik duygusunun varlığı arasında bulunmaktadır. Değerlendirmeler, özellikle gün boyunca daha fazla bütünleşmiş iç konut bölgelerinde yaşayan kullanıcılar arasında yüksek bir güvenlik duygusunun bulunduğunu gös-

termektedir ($\chi^2=35,877 > 31,410$, $df=20$, $p=0,016 < 0,03$). Daha ayrılmış konut alanlarında yaşayan kullanıcılar güvenlik duygusunda daha düşük değerler ortaya koymaktadırlar. Kullanıcılar arasında gece süresine ilişkin veriler ise aykırılık göstermektedir. İç bölgelerde yaşayan kullanıcılar gece boyunca daha güvenli atmosfer olduğunu açıklamakta, buna karşın ayrılmış bölgelerde ve yollarda yaşayan kullanıcılar daha düşük güvenlik değerleri yansıtmaktadırlar ($\chi^2=34,157 > 31,410$, $df=20$, $p=0,025 < 0,03$).

Diğer taraftan, bu araştırma konut bölgeleri ve dolaşma yollarının bütünleşme/derinlik değerleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu da onaylamaktadır. Bu iki konut bölgesi ve dizinsel parametreler arasındaki χ^2 bağıntısı anlamlılık göstermektedir ($\chi^2=50,311 > 9,488$, $df=4$, $p=0,00 < 0,01$). Bunun anlamı, suç sıklığının dış bölgelerde ya da daha ayrılmış güzergahlarda çok yüksek olduğu, bununla birlikte iç bölgelerde daha düşük değerler gösterdiğidir.

Bu alan çalışmasındaki yerleşme, konut bölgeleri bütünleşme/derinlik değerleri ve kullanıcıların suç konusundaki değerlendirmeleri gibi değişkenler arasındaki χ^2 bağıntılarını kapsayan bir etkileşimsel güvenlik modelini ortaya koymaktadır (Şekil 5).

Bu etkileşimsel model suç olgusunun yalnız toplumsal-psikolojik bir sorun olmadığını, aynı zamanda fiziksel çevrede konut bölgeleri, me-

Şekil 5. Etkileşimsel “güvenlik duygusu” kavramsal modeli

kan dizininin bütünleşme ve derinlik değerleri gibi belirleyicilerini barındırıldığını da açıklamaktadır. Bu araştırma bir kez daha ayrılmış konut alanlarındaki suç duyarlılığına işaret etmektedir. Bu da Hillier (1998) ve Shu (1999)'un görüşleriyle benzerlikler göstermektedir. Önceki araştırmaların kullanıcıların yalıtılmasının ve çıkmaz sokak örüntülerinin suça karşı tamamen duyarlılık yarattığını savunmasına karşın, bu araştırma bütünleşmiş kentsel dokunun, toplumsal yönden daha fazla aktif mekanlar ve komşu alanlarda kontrol ve gözetim yaratabileceği görüşü ile birlikte, ayrılmış konut alanlarındaki gözetim ve toplumsal ilişki eksikliğine bir kez daha işaret etmektedir.

Tartışma

Bu makale fiziksel yerleşmelerde suç profilinin değerlendirilmesinin ve özellikle ortaya konulan görüş doğrultusunda güvenlik duygusunun önemini ortaya koymaktadır. Çözüm toplumsal ve fiziksel bütünleşme sürecinin gerçekten etkileşimsel hale geçtiği, güvenli konut çevrelerinin gerçekleştirilmesinde bulunabilir. Bu yaklaşımlar da bizi makro planlama sürecinin, konut çevrelerinin planlamasında ve tasarlanmasında bir gereklilik olduğu sonucuna götürmektedir. Bütüncül planlama stratejileri bizi özellikle geçiş alanlarında toplumsal mekanların oluşturulması fikrini yeniden düşünmeye itmektedir. Geçiş alanlarındaki fiziksel kademelenme ve toplumsal iletişim ağırlıklı (socio-pedal) çevrelerin yaratılması, bilinçli olarak bütünleştirilmiş toplumsal ve fiziksel parametrelerin tasarım sürecine geçirilmesiyle suçu önlemede çözüm yolu oluşturabileceklerdir. Böylece, yeni planlama stratejileri özellikle geçiş alanlarında ortaya çıkan toplumsal sorunların üstesinden gelecek, mekanal çözümlerse, farklı konut çevreleri arasındaki fiziksel ve toplumsal farklılıkları minimize edecektir. Sonuç olarak konuta yönelik suç da görevli olarak önlenmiş olacaktır.

Kaynaklar

- Apak S., (1998). Toplu Konut Alanlarında Güvenli Çevrelerin Oluşturulmasında Kullanılabilecek Kavramsal bir Model, *Doktora tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Centel, N., (2000). "The Reason and Criminological Explanation of Increase in Property Crime", *The Seminar on Property Crime Prevention*, The Publication of Department of Security - Republic of Turkey, Adım Ajans, İstanbul, 8, 56-67.
- Erkut, G., Ocakci, M. ve Ünlü, A., (2001). "Evaluation of Crime Profile in Istanbul Metropolitan Area", *Trialog*, 70, 30-33.
- Hillier, B., (1988). Against Enclosure, in Teymur, N., Markus, T., ve Wooley, T., (Eds.), *Rehumanizing Housing*, 2, pp. 25.1-25.11.
- Lawson, T. ve Heaton, T., (1999). *Crime and Deviance*, Macmillan Press Ltd., London.
- Laymon, R. S., (1974). "Architectural Design and Crime Prevention", *EDRA 5*, Environmental Design Research Association Inc., 3, Human Factors, 43-50.
- Marcus, C. C. ve Sarkissian, W., (1986). *Housing as If People Mattered. Site Design Guidelines for Medium-Density Family Housing*, Berkeley and Los Angeles, University of California Press, California.
- Newman, O., (1973). *Defensible Space, People and Design in the Violent City*, Architectural Press, London.
- Shu, S. C., (1999). Housing Layouts and Crime Vulnerability, *Space Syntax, Second International Symposium*, Brasilia, Brazil, 2, pp. 25.1-25.12.
- Taylor, R. B., (1987). "Delinquency, Crime and Fear of Crime", *Handbook of Environmental Psychology. Toward an Environmental Psychology of Disorder*, New York: John Wiley & Sons Inc., 2, 25, 951-986.
- Taylor, R. B., (1988). *Human Territorial Functioning*, Cambridge University Press, New York.
- Ünlü, A., Alkışer, Y. ve Edgü, E., (2000). *Fiziksel ve Sosyokültürel Değişim Bağlamında Beyoğlu'nda Suç Olgusunun Değerlendirilmesi*, Araştırma Projesi Raporu, No:1094, İTÜ Araştırma Fonu, İstanbul.
- Ünlü, A. ve Edgü, E., (2001). Kent Merkezlerindeki Konut Alanları ve Suç, İstanbul, 38, 86-88.